

TUTKIMUSTEKSTIEN TEKNISET KIRJOITUSOHJEET

Lapin yliopisto
Matkailututkimus

Syksy 2018

4.10.2018

YMATXXXX

Teknisen ohjeistuksen peruskurssi
Tehtävä 1: Malliteksti

Maija Matkailututkija (0123210)

mamatkai@ulapland.fi

Vastuuopettaja: Oili Opettaja

TIIVISTELMÄ

Tämä on malliraportin muotoon laadittu tekninen ohjeistus matkailututkimuksen erilaisia tutkimustekstejä – harjoitustöitä, raportteja, esseitä, referaatteja, luentopäiväkirjoja ja opinnäytetöitä – varten. Kirjallisten töiden tulisi siis ulkoasultaan muistuttaa tätä raporttia. Ohjeissa esitellään kirjoitelmien ulkoasua, jäsentelyä, taulukoiden ja kuvioiden käyttöä, lähdeviitteiden merkitsemistä ja lähdeluettelon laadintaa sekä hieman myös tekstien kieliasua.

Tiivistelmäosan voi jättää pois lyhyistä harjoitustöistä, mutta sen laatimista on hyvä harjoitella alusta alkaen. Tiivistelmä on pakollinen kandidaatintutkielmassa ja pro gradu -tutkielmassa.

Sisällysluettelo	s.
1. JOHDANTO.....	5
2. YLEISIÄ OHJEITA	5
2.1 Ulkoasu.....	5
2.2 Kieliasu.....	7
3. PÄÄLUVUT JA ALALUVUT	8
3.1 Ensimmäinen alaluku	8
3.2 Toinen alaluku	8
4. KUVIOT JA TAULUKOT	9
4.1 Kuviot/kuvat.....	9
4.2 Taulukot.....	9
5. LÄHDEVIITTEET TEKSTISSÄ	10
5.1 Yleisperiaatteet ja APA-tyyli	10
5.2 Kirjat ja artikkelit	11
5.3 Internetlähteet	14
5.4 Tilastot.....	14
5.5 Julkaisemattomat lähteet	15
5.6 Haastattelut ja muut henkilökohtaiset tiedonannot.....	15
5.7 Mihin ja miten viite merkitään?	15
5.8 Suorat lainaukset	17
5.9 Toisen käden viitteet	18
6. LÄHDELUETTELO	19
6.1 Yleisperiaatteet ja APA-tyyli	19
6.2 Kirjat.....	19
6.3 Artikkelit tai luvut (toimitetuissa) kokoomateoksissa.....	21
6.4 Artikkelit kausijulkaisuissa tai lehdissä	21
6.5 Internetlähteet	22
6.6 Muut lähteet.....	23
7. YHTEENVETO	24
LÄHTEET	24
LIITE 1. Ohjeiden tausta	27
LIITE 2. Ohjeita liitteiden käytöstä.....	28

Kuvioluettelo

	s.
1. Kuvio 1. Valokuvaamisen sopivuuden kokeminen: paikallisen (toinen) ja matkailijan (itse) näkökulmasta.....	9
2. Toinen kuvio.....	xx
3. Kolmas kuvio	xx

Taulukkuuettelo

	s.
1. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot.....	10
2. Toinen taulukko.....	xx
3. Kolmas taulukko.....	xx

(Kuvio- ja taulukkuuettelot laaditaan pro gradu -tutkielmaan ja kandidaatintutkielmaan; pienemmistä harjoitustöistä ne voi jättää pois.)

1. JOHDANTO

On hyvä opetella kirjoittamaan johdanto myös pienempiin kirjoitelmiin. Esittele aloitusluvussa työsi taustaa ja johdattele lukija sen aihepiiriin. Johdannossa annat lukijalle yleiskuvan siitä, mistä tekstissäsi on kyse ja mitä myöhemmissä luvuissa on odotettavissa.

Tämä vihkonen sisältää tekniset ohjeet Lapin yliopiston matkailututkimuksen oppiaineen kirjallisten harjoitustöiden ja muiden tutkimustekstien laatimiseen. Nämä ohjeet sekä vastaavat ohjeet englanninkielisten tekstin kirjoittamiseen löytyvät [oppiaineen verkkosivuilta](#). Ohjeistuksen taustasta on kerrottu liitteessä 1. Tämän ohjeistuksen lisäksi tulee noudattaa kulloistakin tehtävää koskevia erityisohjeita.

Mitä nopeammin opettelet laatimaan tekstisi ohjeiden mukaan, sitä vähemmän joudut miettimään niitä opintojen myöhemmässä vaiheessa. Kun hallitset oikean tekniikan, voit keskittyä varsinaiseen asiaan eli kirjoituksen sisältöön.

2. YLEISIÄ OHJEITA

2.1 Ulkoasu

Pro gradu -tutkielman kansilehdestä ja tiivistelmästä on omat ohjeensa, joten seuraavat etusivua koskevat ohjeet eivät koske graduja. Huomaa myös, että pro gradu -tutkielmassa jokainen pääluku aloitetaan uudelta sivulta. Muilta osin gradussakin noudatetaan nyt käsillä olevan ohjeistuksen periaatteita.

Kirjallisella harjoitustyöllä tulee olla erillinen **etusivu**, josta käyvät ilmi seuraavat asiat:

- Työn otsikko.
- Lukukausi ja kirjoitelman laatimispäivä (= valmistumispäivä) tai seminaariesitelmän tms. esittämispäivä.
- Opintojakso, johon tehtävä kuuluu: koodi ja jakson nimi. Jos samaan opintojaksoon kuuluu useita harjoitustöitä, etusivulla kerrotaan myös, mikä osatehtävä on kyseessä (numero ja/tai nimi).
- Tekijän nimi ja nimen jälkeen sulkuihin opiskelijanumero.
- Tekijän sähköpostiosoite.
- Vastuuopettajan nimi.

Näiden perustietojen merkitseminen varmistaa osaltaan sen, että suoritukset tulevat oikein käsitellyiksi ja rekisteröidyiksi. Ei siis riitä, että erillisessä saatteessa kerrotaan, mikä tehtävä on kyseessä, koska saatteet eivät välttämättä pysy itse työn mukana. Jokaisesta tehtävästä tulee heti ensi katsomalla nähdä, mihin opintojaksoon se liittyy, kuka sen on laatinut ja milloin sekä kenen luettavaksi se on tarkoitettu. Viimeksi mainittu eli vastuuopettajan ilmoittaminen varmistaa sen, että mahdollisesti hukkauteille joutuneet paperit päätyvät oikeaan osoitteeseen. Kansisivua voit halutessasi elävöittää kuvalla tai muulla tavoin. Muutenkin voit laatia kansisivun haluamallasi tavalla, kunhan siitä näkyvät selvästi edellä todetut perusasiat.

Käytä kohtuullisia **marginaaleja**: vasemmalla ja oikealla 2½–3 cm, ylhäällä ja alhaalla 2–3 cm. Ainakin pro gradu -tutkielmassa on hyvä käyttää yhtä leveää marginaalia sekä vasemmalla että oikealla reunassa.

Fontin ja **pistekoon** tulee olla selkeästi luettavaa – ei liian pientä eikä kovin suurtakaan. Tässä mallissa käytetty Times New Roman ja pistekoko 12 on hyvä ja suositeltava yhdistelmä.

Jos käytät **oikean reunan** tasausta, huolehdi tavuttamalla siitä, että tekstiriveille ei jää pitkiä, lukemista häiritseviä aukkoja. Toinen vaihtoehto on jättää oikea reuna liehuksi, siis tasata vain vasen reuna.

Käytä **riviväliä** 1,5. **Kappaleet** erotetaan toisistaan tyhjällä rivillä eikä kappaleita sisennetä. Yhden virkkeen kappaleita ei tule käyttää.

Huomaa, että *kappale* on eri asia kuin *luku*. Kappale on esimerkiksi tämä tekstijakso, joka alkaa sanasta ”huomaa” ja päättyy sanaan ”alalukuja”. Luku taas on pääotsikollinen ja yleensä numeroitu tekstin osa, joka voi sisältää useampia *alalukuja*.

Sivunumerointi aloitetaan juoksevana kansisivulta alkaen. Kansisivulle numeroa ei kuitenkaan merkitä näkyviin, vaikka kansisivu lasketaan mukaan numerointiin. Ensimmäinen näkyviin tuleva sivunumero on näin ollen 2. Sivunumerointi jatkuu myös lähdeluettelosivuilla ja liitteissä silloin, kun liitteet ovat osa tekstitiedostoa (ks. ohjeet liitteiden käytöstä, liite 2).

Opettele alusta alkaen **sisällysluettelon** laadinta tekstinkäsittelyohjelman sisällysluettelotoimintoa käyttäen, jolloin luettelo päivittyy automaattisesti. Näin säästät vuosien mittaan runsaasti aikaa ja vältät virheitä, joita helposti tulee, jos päivität sisällysluetteloja manuaalisesti.

Kuten edellä jo mainittiin, pro gradu -tutkielmassa aloitetaan uusi pääluke aina uudelta sivulta. Lyhyemmissä teksteissä voit jatkaa uuden luvun kirjoittamista samalta sivulta. Tarkista myös, että

- työhön ei jää otsikoita sivun alareunaan (varsinaisen tekstin alkaessa vasta seuraavalta sivulta)
- kuvioden ja taulukoiden otsikot ovat samalla sivulla kuin itse kuvat ja taulukot
- työssä ei ole tarpeettomia tyhjiä rivejä
- ulkoasu on muutenkin kaikin puolin viimeistelty.

Ulkoasun viimeistely kannattaa tehdä vasta loppuvaiheessa työn ollessa sisällöltään jotakuinkin valmis, jotta viimeistelyä ei tarvitse tehdä useampaan kertaan.

2.2 Kieliasu

Pyri kaikissa harjoitustöissä selkeään, asialliseen ilmaisuun. Tehtävästä riippuen tyyli voi jossain määrin vaihdella – esimerkiksi luentopäiväkirjassa voi käyttää persoonallisempaa tyyliä kuin empiirisen tutkimusaineiston raportoinnissa. Tekstin tulee kuitenkin aina olla ymmärrettävää asiakieltä. Vältä puhekielisiä ilmauksia. Myös asiatyyliä ilmaisu voi olla persoonallista ja värikästäkin.

Jos sinulla on vaikeuksia lauserakenteissa, yhdyssanojen kirjoituksessa tai muissa perusasioissa, kiinnitä näihin erityistä huomiota ja kertaa niitä kielioppaista. Pyydä vaikka jotakuta ulkopuolista lukemaan kirjoitelmasi ja kertomaan, onko teksti selkeää ja ymmärrettävää. Tullemme usein itse sokeiksi omalle tekstillemme emmekä huomaa virheitämme tai vaikeaselkoisia ilmauksia. Hyvinkin tehty työ voi valua hukkaan, jos toistuvat kielivirheet häiritsevät lukijaa – tai jos hän ei ymmärrä, mitä haluat sanoa. Kyse ei siis ole pelkästä muodollisuudesta vaan viestin perillemenosta.

3. PÄÄLUVUT JA ALALUVUT

3.1 Ensimmäinen alaluku

Samantasoisia alaotsikoita on oltava ainakin kaksi. Jos sinulla on siis työssäsi alaotsikko 3.1, tulee siinä olla myös alaotsikko 3.2. Muista, mitä edellä (s. 6) todettiin termeistä *luku*, *alaluku* ja *kappale*. Huomaa myös, että alaotsikon viimeisen numeron jälkeen ei merkitä pistettä.

Tekstin jäsentelyyn ja otsikointiin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Otsikot auttavat sekä sinua itseäsi että lukijaa hahmottamaan työsi rakennetta. Kun tehtävä on valmis, käy se kertaalleen läpi ja esitä jokaisen pää- ja alaotsikon kohdalla itsellesi kysymys: käsitelläänkö tässä luvussa tai alaluvussa otsikossa kerrottua asiaa? Jos vastaus on kielteinen, mieti uudelleen lukujen jäsentelyä tai otsikointia. Sama koskee tietysti koko työtä ja sen otsikkoa.

Mieti sitäkin, ovatko kaikki alaluvut tarpeellisia. Jos pääluku sisältää useita lyhyitä (esimerkiksi yhden tai kahden kappaleen pituisia) alalukuja, joitakin alalukuja voisi mahdollisesti yhdistää tai pääluku voisi toimia kokonaan ilman alalukuja. Loogisesti ilman väliotsikoita etenevä teksti riittää usein ja antaa paremman yleisvaikutelman kuin lukuisista lyhyistä alaluvuista koostuva pääluku. Pidä kuitenkin kappalejaotuksella huoli, että teksti etenee sujuvasti asiasta toiseen.

3.2 Toinen alaluku

Kerrataan: Jos sinulla on työssäsi alaotsikko 3.1, tulee siinä olla myös alaotsikko 3.2, ja kussakin alaluvussa tulee käsitellä otsikossa luvattua asiaa.

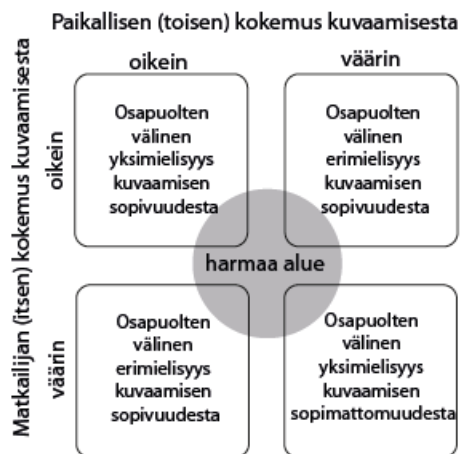
Hyvin jäsenellystä ja otsikoidusta kirjoitelmasta näkee nopealla silmäyksellä, mitä asioita siinä tarkastellaan. Tästä on hyötyä lukijalle mutta myös sinulle itsellesi: voit sisällysluetteloja katsomalla ja työtä selaamalla helposti tarkistaa, oletko käsitellyt kaikki tarvittavat asiat.

Työ kannattaa muutenkin lukea ajatuksella läpi ainakin kertaalleen kirjoittamisen jälkeen – ja mieluiten antaa sen hieman ”levätä” ennen lukemista. Kun vähän ajan kuluttua palaat tekstiin, näet sen jo uusin silmin ja huomaat mahdolliset täsmennystä ja korjausta vaativat kohdat paremmin. Varaa siis aikaa tehtävän viimeistelyyn.

4. KUVIOT JA TAULUKOT

4.1 Kuviot/kuvat

Kaikki kuviot numeroidaan ja otsikoidaan. Otsikko sijoitetaan kuvion alapuolelle. Jokaiseen kuvioon on viitattava myös tekstissä, ja viittauksessa käytetään pientä alkukirjainta (kuvio 1). Voit käyttää joko termiä *kuvio* tai *kuva*, mutta käytä yhdessä työssä vain jompaakumpaa.

Kuvio 1. Valokuvaamisen sopivuuden kokeminen: paikallisen (toinen) ja matkailijan (itse) näkökulmasta. Lähde: Stewart, Ilola & Lüthje, 2014, s. 20.

Kuvioihin merkitään lähdeviite aina silloin, kun tiedot eivät ole peräisin omasta aineistosta tai omasta päästä. Kuvioiden tulee olla selkeitä, helposti tulkittavia ja samantyyppisten kuvioiden tyyliltään yhtenäisiä.

4.2 Taulukot

Myös kaikki taulukot numeroidaan ja otsikoidaan. Otsikko sijoitetaan taulukon yläpuolelle. Jokaiseen taulukkoon tulee olla viittaus (taulukko 1) itse tekstissä. Voit laatia taulukot teknisesti haluamallasi tyylillä; pääasia on, että ne ovat selkeitä, helposti luettavia ja tyyliltään yhtenäisiä.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden taustatiedot.

Taustatiedot	Lkm	%
<i>Sukupuoli (n=308)</i>		
Mies	141	45.8
Nainen	167	54.2
<i>Ikä (n=305)</i>		
-18 v.	22	7.2
18-35 v.	99	32.5
36-50 v.	139	45.6
50- v.	45	14.8
<i>Asuinpaikka (n=307)</i>		
Suomi	224	73.0
Muu Eurooppa	71	23.1
Aasia	12	3.9

Jos taulukot tai niiden sisältämät tiedot ovat peräisin muualta kuin omasta päästäsi tai omista aineistoistasi, välittömästi niiden alapuolelle on merkittävä käytetty lähde.

5. LÄHDEVIITTEET TEKSTISSÄ

5.1 Yleisperiaatteet ja APA-tyyli

Aina, kun työssä esitettävä tieto on peräisin jostakin kirjallisesta tai muusta lähteestä, tämä on ilmoitettava viitteellä. Poikkeuksina ovat vain selkeästi yleisessä tiedossa olevat (yleistietoon kuuluvat tai tietyllä alalla yleisesti hyväksytyt) asiat. Tekstistä on siis pystyttävä erottamaan, mikä on jonkun toisen ajattelua tai muualta peräisin olevaa tietoa ja mikä kirjoittajan omaa analyysiä tai pohdintaa.

Matkailututkimuksen oppiaineessa käytetään lähdeviitteiden merkitsemisessä ja lähdeluettelon laatimisessa APA-tyyliä. Lyhennys viittaa *American Psychological Association* -järjestöön, jonka laatimasta ohjeistuksesta on kyse. APA-ohjeistus sisältää viittausjärjestelmän lisäksi myös muita kirjoittamisen muotoon liittyviä ohjeita, mutta matkailututkimuksen harjoitustöissä ja opinnäytteissä kyseistä ohjeistusta noudatetaan vain viittaustyyllissä ja lähdeluettelon laatimisessa.

APA-viittaustyyli on valittu sen takia, että se on yleisimmin käytettyjä standardeja matkailututkimuksen alalla. Sitä käyttävät muun muassa *Annals of Tourism Research* ja kotimainen *Matkailututkimus*-lehti. Sitä vastoin joissakin muissa tieteellisissä lehdissä sekä matkai-

lualalla että yleisemmin yhteiskuntatieteissä sovelletaan yksityiskohdiltaan hieman toisenlaisia viittauskäytäntöjä. Myös eri oppiaineissa on käytössä erilaisia viittausmekaniikoita. On hyvä opetella käyttämään yhtä tyyliä, matkailututkimuksessa siis APA-tyyliä, mutta yhtä tärkeää on muistaa, että kyseessä ei ole ainoa mahdollinen eikä ainoa oikea viittausjärjestelmä. Kun osaa kunnolla yhden viittausyylin, on helppo soveltaa tilanteen mukaan myös muita tekniikoita.

Tarkempia tietoja, ohjeita ja esimerkkejä APA-tyylistä löytyy esimerkiksi seuraavista osoitteista: www.apastyle.org/, www.waikato.ac.nz/library/study/guides/apa.shtml, www.library.arizona.edu/search/reference/citation-apa.html, owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/

Tässä luvussa esitellään viittausjärjestelmän peruseriaatteita APA-tyylin mukaisesti. Koska mainitut ohjeet on tarkoitettu alun perin englanninkielisiin teksteihin, joitakin pieniä yksityiskohtia on sovellettu siten, että ne vastaavat paremmin suomen kielen normeja. Lyhenteissä ja muissa ilmauksissa on käytetty kautta linjan suomenkielisiä termejä (*Teoksessa, ym., s., toim., 2. painos*). Jos kirjoitat englanninkielistä tekstiä, käytä vastaavia englanninkielisiä termejä (*In, et al., p./pp., Ed./Eds., 2nd ed.*). Ohjeita on myös eräiltä muilta osin hieman mukailtu. Jos käytät APA-tyyliä julkaistavaksi tarkoitettussa tekstissä, tarkista ohjeistuksen yksityiskohdat aikomaltasi julkaisijalta tai käsikirjasta *Publication Manual of the American Psychological Association* (ks. www.apastyle.org).

Tässä luvussa esitellään siis ohjeet lähdeviitteiden merkitsemistä tekstiin. Lähdeluettelon laatimista tarkastellaan luvussa 6.

5.2 Kirjat ja artikkelit

Tästä alaluvusta eteenpäin tekstissä esitetään esimerkkejä lähdeviitteiden merkitsemisestä. Jotta esimerkit erottuisivat paremmin muusta tekstistä, ne on kirjoitettu harmaalla. Kun kirjoitat omaan tekstiisi lähdeviitteitä ja niihin perustuvaa tekstiä, käytä samaa fonttia ja väriä kuin muussakin tekstissä.

Tekstissä esiintyvään viitteeseen merkitään kirjan tai artikkelin **tekijän** sukunimi ja sen jälkeen ilmestymisvuosi sekä sivut, joilta mainittu tieto löytyy, käyttäen lyhennettä *s.* Tekijän nimen ja vuosiluvun väliin merkitään pilkku. Esimerkiksi: 1930-luvulla väestön määrä Petsamossa kasvoi, ja talvisodan syttyessä vuonna 1939 asukkaita oli jo 5 102 (Onnela, 1985, s.

260). Sivunumerot jätetään merkitsemättä silloin, kun viitataan koko teokseen tai artikkeliin. Kirjoita aina koko viite nimineen ja vuosilukuineen; älä siis käytä lyhenteitä (mt., ibid. tms.).

Jos teoksella tai artikkelilla on **kaksi tekijää**, suluissa olevaan viitteeseen merkitään molemmat sukunimet &-merkillä toisistaan erotettuina. Esimerkiksi: Tunnettu Petsamon kävijä oli A.V. Ervasti, suomalaisten heimojen yhtymisaatteen ajaja, joka 1880-luvulla ryhtyi puoltamaan Suomen oikeuksia Jäämerellä (ks. Lampio & Hannikainen, 1921, s. 71).

Jos **tekijöitä on kolme, neljä tai viisi**, viitteeseen merkitään ensimmäisen kerran viitattaessa kaikki kirjoittajat. Esimerkiksi: Jäljelle jääneisiin luostareihin matkustettiin eri puolilta maata; jopa joitakin "elämäntapavaeltajia" oli Venäjällä Neuvostoliitonkin aikaan (Lahtinen, Laitila & Suttner, 1991, s. 118). Kun samaan lähteeseen viitataan uudelleen, mainitaan vain ensimmäinen kirjoittaja ja lyhenne *ym.* Esimerkiksi: Tätä teemaa on tarkasteltu myös muissa teoksissa (esim. Lahtinen *ym.*, 1991). Jos **tekijöitä on kuusi tai enemmän**, merkitään jo ensimmäisellä viittauskerralla vain ensimmäisen tekijän sukunimi ja lyhenne *ym.*

Jos samana vuonna ilmestyneiden julkaisujen tekijät ovat osittain samat, viitteeseen merkitään myös myöhemmillä viittauskerroilla niin monta tekijää, että lukijalle tulee selväksi, mihin lähteeseen viitataan. Esimerkiksi (kuvitteellinen esimerkki, ei tämän ohjeistuksen lähdeluettelossa) Virtanen, Lahti, Kivijärvi, Alatalo & Nummi, 2013 ja Virtanen, Lahti, Nieminen, Vesala & Maunula, 2013 lyhentyisivät perusohjeen mukaisesti myöhemmillä viittauskerroilla muotoon Virtanen *ym.* 2013, mutta jos kumpaakin käytetään samassa julkaisussa, niihin viitataan seuraavasti: Virtanen, Lahti, Kivijärvi *ym.*, 2013 ja Virtanen, Lahti, Nieminen *ym.*, 2013.

Toimitettuun kokoomateokseen sisältyvän artikkelin tai luvun viitteenä käytetään **artikkelin tai luvun kirjoittajaa**, ei siis koko teoksen toimittajaa. Esimerkiksi (vrt. lähdeluettelo): Yksittäisiä matkailijoita saapui pienkoneilla Petsamoon 1930-luvun loppupuolella, mutta reitti-liikenne käynnistyi vasta vuonna 1940, sodan jo tuhottua Petsamon matkakohteet (Paavolainen, 1990, s. 390). Jos taas viitataan toimitettuun teokseen kokonaisuutena, viitteeksi merkitään kirjan toimittaja(t).

Jos tekijää tai toimittajaa ei ole, viitteeksi merkitään **julkaisun tai artikkelin nimi** tai sen ensimmäiset sanat, jos nimi on pitkä. Esimerkiksi (vrt. lähdeluettelo): 1860-luvulla oltiin lähellä Petsamon liittämistä Suomeen, mutta hanke ei toteutunut tuolloin eikä myöhemminkään 1800-luvulla (Suomenmaa..., 1931, s. 425).

Yhteisöjen, kuten esimerkiksi Tilastokeskuksen tai Lapin liiton, julkaisuissa viitteeksi voidaan merkitä kyseinen **yhteisö**, jos tekijää ei ole ilmoitettu. Tärkeintä ei kuitenkaan ole se, mikä sana valitaan viitteeksi, vaan se, että kyseinen **lähde löytyy lähdeluettelosta juuri tekstissä käytetyn viitteen kohdalta**. Jos viitteeksi merkitään yhteisö, josta on käytössä myös vakiintunut lyhenne, ensimmäisellä kerralla mainitaan sekä yhteisön koko nimi että lyhenne. Esimerkiksi: Kaikkiaan maassamme kävi vuonna 2000 lähes 3,8 miljoonaa ulkomailta asunutta matkailijaa (Matkailun edistämiskeskus [MEK], 2001, s. 3). Seuraavilla viittauserroilla voidaan käyttää pelkkää lyhennettä, siis esimerkiksi (MEK, 2001, s. 5). Lähdeluettelosta edellä mainitun esimerkin lähde löytyy tällöin MEK:n kohdalta.

Jos samassa kohdassa viitataan **useampiin lähteisiin**, viitteet sijoitetaan aakkosjärjestykseen ja erotetaan toisistaan puolipisteellä. Esimerkiksi: Vaitolahdessa toimi kesäisin pienehkö matkailumaja, jonka käyttö oli kuitenkin melko vähäistä, sillä useimmat kävijät palasivat takaisin Liinahamariin samalla laivalla, jolla olivat saapuneetkin (Bodén, 1935, s. 63; Markkanen, 1987, s. 221–222). Huomaa edellisessä esimerkissä myös tekninen yksityiskohta: sivunumerojen väliin tulee ajatusviiva, siis yhdysmerkkiä (tavuviivaa) pitempi viiva.¹

Jos samassa kohdassa viitataan **saman kirjoittajan useampiin lähteisiin**, kirjoittajan nimeä ei tarvitse toistaa vaan viitteet erotetaan toisistaan vuosiluvulla ja pilkulla: Veijola, 1999, 2006. Jos samalta tekijältä on useampia samana vuonna julkaistuja lähteitä, joihin kaikkiin viitataan tekstissä, käytetään kirjaimia a, b jne. erottamaan julkaisut toisistaan. Esimerkiksi: Maallemuuttajien tyypittelyjä on esitetty muissakin tutkimuksissa (esim. Aho & Ilola, 2004a). Maaseudun elinvoimaisuutta yleisemmin on tarkasteltu eräissä 2000-luvun alkupuolella julkaistuissa tutkimuksissa (esim. Aho & Ilola, 2004b). Lähteille annetaan kirjaintunukset kirjan tai artikkelin otsikon aakkosjärjestyksen mukaisesti.

¹ Tarkista myös, ettei tekstissäsi ole ajatusviivaa eli pitkää viivaa silloin, kun pitäisi olla lyhyt yhdysmerkki! Tekstinkäsittelyohjelmassa voi olla automaattisia korjausasetuksia viivojen pituuksille, joten ohjelma voi huomaamattasi korjata lyhyeksi kirjoittamasi viivan pitkäksi. Mahdolliset virheitä aiheuttavat asetukset kannattaa poistaa.

Jos lähdettä ei ole vielä julkaistu, mutta julkaisupäätös on tehty, tekstissä viittausmuotona on esimerkiksi: (Mallikas, tulossa). Vuosilukua ei ilmoiteta, vaikka tuleva painovuosi olisikin tiedossa.

Jos käytät muuta kuin teoksen ensimmäistä painosta, ilmoita sekä viitteessä että lähdeluettelossa käyttämäsi painoksen vuosiluku (ks. lähdeluettelossa esimerkki: Helfer, Kempe & Krugman, 1997). Jos kyseessä on kauan sitten julkaistu teksti, ilmoita tekstiviitteessä sekä alkuperäinen julkaisuvuosi että käyttämäsi painoksen julkaisuvuosi ja erota ne toisistaan kauttaviivalla: Paavolainen, 1940/1990. Lähdeluetteloon merkitse tekijän nimen jälkeen käyttämäsi painoksen vuosiluku mutta ilmoita viitteen lopussa myös (ks. em. esimerkki lähdeluettelossa).

5.3 Internetlähteet

Internetlähteitä käytetään samalla periaatteella kuin kirjallisiakin lähteitä. Ensisijaisesti viitataan tekstin **kirjoittajaan**. Mikäli tekstin tuottamisvuosiluku on saatavilla, se ilmoitetaan kuten muissakin viitteissä. Esimerkiksi (vrt. lähdeluettelo): Ensimmäisenä tällaista palvelua kokeiltiin Kuhmossa, missä alkoi vuonna 1974 liikennöidä kulttuuribussi (Kyöstiö, 2004). Jos kirjoittaja ei käy ilmi, viitteenä käytetään **otsikkoa** tai otsikon paria–kolmea ensimmäistä sanaa. Jos tekstin tuottamisen vuosiluku ei käy ilmi, sitä ei luonnollisestikaan voida merkitä. Älä erehdy merkitsemään vuosiluvuksi esimerkiksi sitä vuotta, jolloin olet hakenut tiedon verkosta! Esimerkiksi: Levin uudessa gondolihississä on 6 hengen gondoleja kaikkiaan 60 kappaletta ja hissi pystyy nostamaan ylös tunturin huipulle maksimissaan 2000 henkilöä tunnissa (Suomen ensimmäisen gondolihissin...).

5.4 Tilastot

Tilastolähteissä käytetään mahdollisuuksien mukaan samoja periaatteita kuin muissa kirjallisissa ja internetlähteissä. Esimerkiksi: Hotelleja oli 2000-luvun alussa eniten Uudellamaalla ja Lapissa (Tilastokeskus, 2001, s. 300). Toinen esimerkki: Kiinalaisten yöpymismäärät Suomessa kasvoivat runsaalla neljänneksellä vuonna 2013 (Tilastokeskus, 2014). Vuosiluku jälkimmäisessä esimerkissä viittaa Tilastokeskuksen internetsivulla ilmoitettuun päivivytysajan kohtaan.

5.5 Julkaisemattomat lähteet

Julkaisemattomia lähteitä ovat esimerkiksi konferenssi- ja seminaariesitelmät sekä oppimateriaalit. Näitä koskevat pääosin samat periaatteet kuin kirjallisia ja internetlähteitä. Kun viitataan esimerkiksi konferenssiesitelmään, viittauksena toimii esitelmöitsijän nimi ja vuosiluku. Esimerkiksi (vrt. lähdeluettelo): Kuten Veijola (1999) on todennut...

Opintojaksojen oppimateriaaleihin viitataan samalla periaatteella. Jos aineiston tekijä on tiedossa, viitteeksi tulee tekijä ja vuosiluku. Esimerkiksi: Kuten esimerkiksi Aho (2009) toteaa, luova yritys pystyy muuttamaan sisäisiä toimintaprosessejaan oman menestyksensä turvaamiseksi.

5.6 Haastattelut ja muut henkilökohtaiset tiedonannot

APA-käytännön mukaan haastatteluja ja muita henkilökohtaisia tiedonantoja ei merkitä lähdeluetteloon. Sen sijaan niihin viitataan tekstissä käyttämällä ilmaisua ”henkilökohtainen tiedonanto”. Esimerkiksi: S. Ahon (henkilökohtainen tiedonanto, 14.5.2011) mukaan elämystä on kaikki se, mikä elää yhä ihmisen mielessä. Varsinaisten haastattelujen lisäksi henkilökohtaisia tiedonantoja ovat muun muassa puhelinkeskustelut ja sähköpostitse saadut tiedot.

5.7 Mihin ja miten viite merkitään?

Kun viite merkitään sulkuihin virkkeen loppuun, on kiinnitettävä huomiota pisteen paikkaan. Piste paikka on tärkeä akateemisen tekstin muotosääntö, jonka avulla kerrotaan lukijalle, onko a) *kyseisen virkkeen* sisältö peräisin mainitusta lähteestä, vai b) ovatko *myös kyseistä virkettä edeltävät virkkeet* peräisin mainitusta lähteestä. Tämä sääntö pätee kuitenkin vain suomenkielisiin teksteihin. Englanninkielisissä teksteissä viite merkitään aina virkekohtaisesti eli sulkuihin virkkeen sisään ja piste vasta sulkumerkin jälkeen.

Kun viite koskee vain yhtä virkettä, viite merkitään sulkuihin virkkeen sisään. Piste tulee siis tällöin vasta sulkumerkin jälkeen. Viittaus on tässä tapauksessa osa tätä yhtä virkettä. Esimerkiksi: Vuonna 1929 Petsamossa asui kirkonkirjojen mukaan kaikkiaan 2 339 henkilöä, joista runsas puolet oli suomalaisia (Suomenmaa..., 1931, s. 380–381). Talvisodan syttyessä vuonna 1939 asukkaita oli jo 5 102 (Onnela, 1985, s. 260).

Silloin, kun viittaus ulottuu useampiin edeltäviin virkkeisiin, viimeinenkin viitattava virke saa oman pisteensä ennen viitettä ja viitteelle taas tulee oma piste sulkumerkkien sisään. Esimerkiksi: Jäämerentie tarjosi uusille innokkaille koti- ja ulkomaisille automatkailijoille eksoottisen kohteen. Liinahamarin hotellin pysäköintipaikalla saattoi nähdä samanaikaisesti lähes parinkymmenen eri maan kansallisuustunnuksilla varustettuja autoja. Vilkkaimman sesongin aikana kaikki tulijat eivät mahtuneet hotellin suojiin. Niinpä hotellin läheisyyteen rakennettiin vieraiden majapaikoiksi pieniä mökkejä. (Markkanen, 1987, s. 220–222.) Viittaus ulottuu kuitenkin vain edelliseen viitteeseen tai kyseisen kappaleen alkuun asti. Viittauksen “voima” ei siis ulotu kappalejaon eikä muiden viittausten yli, mutta se yltää kieliopillisten virkerajojen eli pisteiden yli.

Viitettä ei aina tarvitse merkitä virkkeen loppuun, vaan sen voi yhdistää tekstiin, kuten eräissä edellä olevissa esimerkeissä jo on tehtykin. Tällöin varsinainen viitesana, yleensä kirjoittajan nimi, tulee osaksi tekstiä, ja sulkuihin merkitään vuosiluku sekä mahdolliset sivunumerot. Esimerkiksi: Eaden (1992, s. 22) mukaan Lourdesissa käyntiin voi yhdistää luontomatkaailua sekä talviurheilua Pyreneillä. Toinen esimerkki: Selänniemi (1994) tarkastelee "maallisina pyhiinvaeltajina" niitä Ateenan kävijöitä, jotka ovat erityisen kiinnostuneita antiikin kulttuurista ja historiallisista nähtävyyksistä. Kolmas esimerkki: Matkailijayhdistyksen matkakäsikirjassa *Lappi, Peräpohjola ja Petsamo* (1925, s. 38) Kolttakönkään kylää luonnehditaan kurjaksi.

Kun viite on osa tekstiä ja tekijöitä on kaksi, ei käytetä &-merkkiä vaan ja-sanaa. Esimerkiksi: Kuten Lampio ja Hannikainen (1921, s. 71) kertovat, eräs 1800-luvun lopun tunnettuja Petsamon kävijöitä oli A.V. Ervasti. Jos tekijöiden nimet mainittaisiin suluissa, viite merkitäisiin näin: Eräs 1800-luvun lopun tunnettuja Petsamon kävijöitä oli A.V. Ervasti (Lampio & Hannikainen, 1921, s. 71).

Tutkijoihin, jotka ovat tuoneet tarkasteltavaan aiheeseen oman merkittävän panoksensa, on syytä viitata ainakin ensimmäisellä viittauskerralla edellä todetulla tavalla eli itse tekstissä. Jos taas tutkija tai muu lähde kertoo tai referoi yleisemmin tunnettuja ja aiemminkin moneen kertaan keskusteltuja asioita, riittää viittaus kyseiseen keskustelijaan sulkujen sisällä.

Silloin, kun ei suoraan viitata tiettyyn lähteessä olevaan tietoon vaan halutaan pikemminkin kertoa lukijalle, mistä hän löytää puheena olevasta asiasta enemmän tietoa, käytetään viitettä *ks.* Esimerkiksi: Vesiteitä pitkin Petsamoon pääsi joko Suomen kautta tai meritse Norjan kautta, ennen vallankumousta myös Venäjän kautta (ks. Mustakallio, 1883; Olin, 1921). Silloin taas, kun halutaan osoittaa, että käsitelystä asiasta on erilaisia näkökulmia tai että sitä on muualla käsitelty hieman eri tavalla, käytetään viitettä *vrt.* Tätä lyhennettä on syytä käyttää lähinnä vain silloin, kun itse edellä esittämäsi kanta on erilainen tai ristiriitainen viitteessä mainitun lähteen kanssa.

5.8 Suorat lainaukset

Jos lainaat jonkun **toisen kirjoittajan** tekstiä suoraan, siis sanasta sanaan, tämä pitää kertoa lukijalle. Merkitse lyhyet, alle 40 sanaa sisältävät, suorat lainaukset lainausmerkkeihin. Esimerkiksi: Morinin (1992, s. 4) mukaan pyhiinvaellus on "matka, jolle henkilö lähtee etsiäkseen paikkaa tai tilaa, joka edustaa hänen arvostamaansa ihannetta".

Pitemmät (40 sanaa tai enemmän sisältävät) suorat lainaukset sisennetään omaksi kappaleekseen eikä lainausmerkkejä tällöin käytetä. Käytä lainatuissa kappaleissa pienempää riviväliä kuin muussa tekstissä. Esimerkiksi:

Matkan hankaluudet ovat huomattavasti pienempiä kuin keskiajan pyhiinvaeltajilla, mutta niihin suostuminen voi olla tietoista: Oikealla pyhiinvaellusmatkalla kuuluu olla myös koettelemuksia. On pystyttävä luopumaan omasta kylpyhuoneesta, peileistä, siileistä vaatteista, rauhallisesta aamuhetkestä sanomalehteä lukien. Olisi hyvä, jos matkalla joutuisi kokemaan edes vähän fyysistä ponnistusta, nälkää ja vaivaa. (Vauramo-Rankka, 1994, s. 7.)

Jos käytät suoria lainauksia **omista haastattelu- tai muista tutkimusaineistostasi**, kirjoita lainaukset *kursiivilla*. Älä käytä lainausmerkkejä. Jos lainaus koostuu yhdestä virkkeestä ja on alle kahden rivin pituinen, voit sijoittaa sen muun tekstin kanssa samaan kappaleeseen. Kahden rivin mittaiset ja pidemmät aineistolainaukset sisennetään omaksi kappaleekseen. Älä kuitenkaan lisää lainausta edeltävän tekstin ja lainauksen väliin kappaleväliä. Käytä sisennetyssä lainauksessa pienempää riviväliä (1). Myös pitkissä lainauksissa käytetään *kursiivaa*, ei lainausmerkkejä. Jos katkaiset lainauksen siksi, että jätät siitä pois asiayhteyteen kuulumattomia sanoja tai lauseita, käytä katkaisun merkinä kahta ajatusviivaa. Aineistolainauksia sisältävä teksti näyttää siis tällaiselta:

Yksi haastateltavista ei kokenut matkailun kehittämistä alueella tärkeäksi: *Mielestäni matkailu ei sovi meidän kyläämme, vaan olisi paljon tärkeämpää kehittää muita elinkeinoja* (H4). Kaikki muut haastateltavat olivat sitä mieltä, että matkailua kylässä tulee edistää ja että se ei ole ristiriidassa muiden elinkeinojen kanssa. Tällä kannalla olivat esimerkiksi molemmat haastatellut maatalousyrittäjät:

Kyllä ilman muuta matkailua tulee kehittää. Matkailun ansiosta tänne voisi ehkä muuttaa uusia ihmisiä, nuoriakin. Itsekin voisin harkita majoituksen tarjoamista matkailijoille ja ehkä nuo meidän eläimetkin kiinnostaisivat matkailijoita. (H2)

Toisihan matkailu tänne elämää monella tavalla ainakin kesäaikaan, joten hyvä asia se on. Ja voisi hyvinkin tuoda lisätuloja monille. – – En kyllä halua matkailijoita tänne omalle tilalle, mutta voisi olla tosi hyvä juttu sellaisille, joita asia oikeasti kiinnostaa. (H1)

Yhden asiakokonaisuuden käsittelyä ei ole yleensä hyvä lopettaa suoraan lainaukseen – ei teksti- eikä aineistolainaukseen. Pyri sen sijaan päättämään jokainen alaluku omaan, mieluiten yhteenvedonomaiseen, kappaleeseen.

5.9 Toisen käden viitteet

Kun viitataan lähteeseen, jota ei ole itse nähty, voidaan alkuperäislähde merkitä toisen käden viitteenä. Aina kun mahdollista, tulee käyttää alkuperäislähteitä. Toisen käden viitettä käytetään vain silloin, kun jokin tutkimuksen kannalta merkittävä tieto on ilmoitettu lähteessä, jota ei ole saatavissa. Älä luettele samassa kohdassa useita toisen käden viitteitä. Turvaudu toisen käden viitteeseen vain sellaisessa poikkeustapauksessa, jossa jokin tutkimuksellesi tärkeä yksittäinen tieto on kerrottu lähteessä, jota et ole onnistunut itse saamaan käsiisi.

Jos joudut käyttämään toisen käden lähdetä, kerro se rehellisesti: Jos *tutkija Y* on viitannut omassa tekstissään *tutkijan X* tekstiin ja sinä käytät hyväksesi tutkijan *Y* tekstiä, älä anna lukijalle virheellistä kuvaa, että tieto on alun perin peräisin tutkijalta *Y*. Älä myöskään anna sitä kuvaa, että olet käyttänyt alkuperäislähdettä eli tutkijan *X* tekstiä. Lukijan tulee aina saada tietää, mistä (keneltä) tieto on alun perin peräisin ja millaisten mahdollisten mutkien kautta sinä olet sen saanut. Esimerkiksi: Elintarvikkeiden jakaminen kuului Petsamon väliaikaisen lääninhallituksen tärkeisiin hallintotehtäviin (Salmela, 1970, s. 84–85, Kuusikon, 1996, s. 122 mukaan). Tällä tavoin kerrot lukijalle, että sinä olet poiminut tiedot Kuusikon teoksesta, joka puolestaan on saanut tiedot Salmelalta (alkuperäislähteestä). Omaan lähde-

luettelosi merkitset tällöin vain Kuusikon teoksen. Englanninkielisessä tekstissä edellä mainittu lähdeviite merkittäisiin näin: (Salmela, 1970, pp. 84–85, as cited in Kuusikko, 1996, p. 122).

6. LÄHDELUETTELO

6.1 Yleisperiaatteet ja APA-tyyli

Samoin kuin lähdeviitteiden merkitsemisessä, myös lähdeluettelon laatimisessa käytetään matkailututkimuksen oppiaineessa APA-tyyliä (ks. alaluku 5.1). Kannattaa siis opetella tämä tyyli mutta muistaa samalla, että se on vain yksi monista käytössä olevista. Kuten tekstiviitteissä, myös lähdeluettelossa alkuperäisen APA-tyylin periaatteita on hieman mukailtu näitä oppiaineen ohjeita varten.

Merkitse lähdeluetteloon **kaikki ne – ja vain ne – lähteet, joihin olet tekstissä viitannut ja joita olet käyttänyt**. Toisen käden lähteitä käytettäessä (ks. alaluku 5.9) lähdeluettelo ei merkitä alkuperäislähdettä. Lähdeluettelon tulee siis antaa lukijalle totuudenmukainen kuva niistä lähteistä, joihin olet itse tutustunut ja joita olet hyödyntänyt työssäsi.

Jokaisen tekstissä viitteeksi merkityn lähteen tulee löytyä lähdeluettelosta **oikeasta kohdasta** eli sillä viitesanalla/niillä viitesanoilla, jota/joita tekstissä on käytetty. Jos samalta tekijältä on useampia lähteitä, ne merkitään lähdeluetteloon aikajärjestyksessä vanhimmasta uusimpaan. Kuten edellä (alaluvussa 5.6) on todettu, APA-tyylin mukaan haastatteluja ja muita henkilökohtaisia tiedonantoja ei merkitä lähdeluetteloon.

Lähdeluettelon otsikkona on yksinkertaisesti ”**Lähteet**”. Lähdeluettelon muotoilussa käytetään ns. riippuvaa sisennystä eli jokaisesta viitteestä sisennetään muut paitsi ensimmäinen rivi (esimerkiksi 0,5 cm). Lähdeluettelossa kannattaa poistaa tavutus ainakin muista kuin suomenkielisistä viitteistä ja tasata vain vasen reuna.

6.2 Kirjat

Kirjasta merkitään lähdeluetteloon kirjoittajan sukunimi ja etunimen alkukirjain/kirjaimet, julkaisuvuosi sulkuihin, kirjan nimi, kustantajan kotipaikka (kaupunki) ja kustantaja. Kaupungin ja kustantajan väliin merkitään kaksoispiste. Kirjan nimi kursivoidaan. Kirjan nimi

kirjoitetaan ensimmäistä sanaa sekä mahdollisia erisnimiä ja mahdollisen alaotsikon ensimmäistä sanaa lukuun ottamatta pienillä alkukirjaimilla. Alaotsikko erotetaan pääotsikosta kaksoispisteellä. Huomaa, että lähteeseen merkitään kustantajan kotipaikka, ei esimerkiksi kirjapainon sijaintipaikkaa. Kustantajan nimessä esiintyvät lyhenteet (Inc., Ltd, Oy, GmbH jne.) jätetään pois. Jos kustannuspaikaksi on ilmoitettu useita kaupunkeja, kuten ulkomaisissa julkaisuissa usein on, voi ilmoittaa ensimmäisen tai Euroopassa sijaitsevan kaupungin.

Esimerkiksi:

Haggett, P. (1965). *Locational analysis in human geography*. London: Edward Arnold.

Lampio, E. & Hannikainen, L. (1921). *Petsamon opas: Kuvaus Petsamon luonnosta, asutuksesta, elinkeinoista ja historiallisista vaiheista sekä selostus matkareiteistä*. Helsinki: Otava.

Mathieson, A. & Wall, G. (1982). *Tourism: Economic, physical and social impacts*. London: Longman.

Jos kirja on julkaistu jossakin julkaisusarjassa, sarjan nimi ja numero merkitään sulkuihin heti julkaisun nimen jälkeen. Jos paikkakunnan nimi sisältyy esimerkiksi yliopiston nimeen, sitä ei tarvitse toistaa.

Esimerkiksi:

Hakkarainen, M. & Leskinen, T. (2001). *Kyliä tarinat – elämää Kurtakon, Venejärven ja Teurajärven kylissä*. (Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Oppivat kylät -projektin julkaisu 1/2001.) Rovaniemi.

Ilola, H. (1997). *Matkalla Petsamossa: Katsaus ”toisen Käsivarren” matkailuun*. (Lapin yliopiston matkailun julkaisuja B, Tutkimusraportteja ja selvityksiä 1.) Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Selänniemi, T. (1994). *Pakettimatka pyhään paikkaan: Suomalaisturistit Ateenassa*. (Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 25.)

Tyrväinen, L. (1999). *Monetary valuation of urban forest amenities in Finland*. (Academic dissertation. Finnish Forest Research Institute, Research papers 739.) Vantaa.

Toimitettu teos merkitään lähdeluetteloon erilliseksi lähteeksi vain silloin, kun tekstissä viitataan kyseiseen teokseen kokonaisuutena.

Esimerkiksi:

Mcrae, M. W. (toim.) (1993). *The literature of science: Perspectives on popular science writing*. Athens: University of Georgia Press.

Pohjanpalo, J. (toim.) (1970) *Eilispäivän Petsamo*. Porvoo: WSOY.

Jos viittaus kohdistuu toimitetussa (kokooma)teoksessa olevaan artikkeliin tai lukuun, viitteeksi merkitään kyseinen artikkeli tai luku. Viitetietojen yhteydestä käyvät ilmi myös koko teosta koskevat tiedot (ks. alaluku 6.3).

6.3 Artikkelit tai luvut (toimitetuissa) kokoomateoksissa

Kokoomateoksessa olevasta artikkelista merkitään lähdeluetteloon kirjoittajan/kirjoittajien sukunimi ja etunimen alkukirjain/kirjaimet, julkaisuvuosi sulkuihin, artikkelin tai luvun nimi, teos, jossa artikkeli on julkaistu, sekä sivunumerot.

Esimerkiksi:

Coles, T., Hall, C. M. & Duval, D. T. (2009). Postdisciplinary tourism. Teoksessa J. Tribe (toim.), *Philosophical issues in tourism* (s. 80–100). Bristol: Channel View Publications.

Paavolainen, O. (1990). Petsamon lentolinja. Teoksessa E. Paasilinna (toim.), *Matkoja vanhassa Suomessa: Matkuvauksia Elias Lönnrotista Urho Kekkoseen* (s. 386–393). Helsinki: Otava. (Alkuperäisjulkaisu 1940.)

Veijola, S. (2006). Heimat tourism in the countryside. Paradoxical sojourns to self and place. Teoksessa C. Minca & T. Oakes (toim.), *Travels in paradox: Remapping tourism* (s. 77–95). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Huomaa erityisesti seuraavat yksityiskohdat: Kursivoiduksi tulee teoksen nimi. Teoksen toimittajan/toimittajien nimissä merkitään ensiksi etunimen alkukirjain ja vasta sitten sukunimi. Sivunumerot merkitään heti teoksen nimen jälkeen sulkuihin käyttäen lyhennettä s.

6.4 Artikkelit kausijulkaisuissa tai lehdissä

Artikkelista merkitään lähdeluetteloon aina kirjoittajan sukunimi ja etunimen alkukirjain/kirjaimet, julkaisuvuosi sulkuihin, artikkelin nimi, lehden nimi ja volyyminumero (vuosikerta). Lehden numero merkitään sulkuihin volyymin jälkeen vain, jos jokaisella numerolla on oma sivunumerointinsa eli jos saman vuosikerran lehdissä ei ole jatkuvaa juoksevaa numerointia. Artikkelin nimi kirjoitetaan pienillä kirjaimilla ensimmäistä sanaa, mahdollisia erisnimiä ja mahdollisen alaotsikon ensimmäistä sanaa lukuun ottamatta. Lehden nimi kursivoidaan, samoin volyyminumero. Jos viitteenä on lehti, jolle ei ole ilmoitettu volyyminumeroa, merkitään lehden nimen perään numero ja ilmestymisvuosi. Jos olet käyttänyt artikkelin sähköistä versiota, merkitse edellä mainittujen tietojen lisäksi viitteen loppuun doi-tunniste verkko-osoitteen muodossa. Jos doi-tunnistetta ei ole saatavilla, merkitse artikkelin, lehden tai julkaisijan verkko-osoite tai käyttämäsi tietokannan nimi.

Esimerkiksi:

- Dinhopl, A. & Gretzel, U. (2016). Selfie-taking as touristic looking. *Annals of Tourism Research* 57, 126–139. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.12.015>
- Haahti, A. & Yavas, U. (2004). A Multi-attribute approach to understanding image of a theme park: The case of SantaPark in Lapland. *European Business Review*, 16, 390–397.
- Haanpää, M. (2004). Myytävänä joulun taikaa. *Kide*, 7/2004, 6–9.
- Lüthje, M. & Saari, R. (2018). Paikallisen ruoan matkailullinen vetovoima: Kirjallisuuskatsaus. *Matkailututkimus*, 14(1), 42–54. Haettu 10.8.2018 osoitteesta <https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/73028>
- Maher, P. T., Steel, G. & MacIntosh, A. (2003). Examining the experiences of tourists in Antarctica. *International Journal of Tourism Research*, 5, 59–67. <https://doi.org/10.1002/jtr.418>
- Rantala, O. (2010). Tourist practices in the forest. *Annals of Tourism Research*, 37, 249–264. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.09.003>
- van der Duim, R., Ren, C. & Jóhannesson, G. T. (2017). ANT: A decade of interfering with tourism. *Annals of Tourism Research*, 64, 139–149. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.03.006>

6.5 Internetlähteet

Internetlähteistä mainitaan lähdeluettelossa päivämäärä, jolloin viitteen materiaali on haettu verkosta ja tarkka URL-osoite (ks. myös alaluku 5.3 sekä se, mitä todettiin edellä artikkeleiden elektronisista versioista). Osoitteet tulee kopioida suoraan internetsivuilta, jotta niihin ei tule virheitä. Kun viite päättyy URL-osoitteeseen, sen perään ei merkitä pistettä.

Esimerkiksi:

- Bernstein, M. (2002). 10 tips on writing the living Web. A list apart: For people who make websites, 149. Haettu 16.10.2015 osoitteesta <http://www.alistapart.com/articles/writeliving>
- New child vaccine gets funding boost. (2001). Haettu 10.1.2016 osoitteesta http://news.ninemsn.com.au/health/story_13178.asp
- Suomen ensimmäisen gondolihissin ja maailman cup -vaatimukset täyttävän rinteen rakentaminen on käynnistynyt Levillä. Haettu 2.2.2016 osoitteesta <http://www.levi.fi/levin-hissit>
- Statistics New Zealand (2007). New Zealand in profile 2007. Haettu 8.8.2013 osoitteesta <http://www.stats.govt.nz>

Englanninkielisessä tekstissä lähdeviite merkitään näin:

- Statistics New Zealand (2007). New Zealand in profile 2007. Retrieved August 8, 2013, from <http://www.stats.govt.nz>

Huomaa, että Optimassa oleviin aineistoihin ei merkitä viitteeksi Optima-oppimisympäristön verkko-osoitetta, koska kyseessä ei ole kaikille lukijoille avoin sivusto. Optima-aineistoihin ei siis viitata internetlähteinä vaan seuraavassa alaluvussa (6.6) esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

6.6 Muut lähteet

Muita lähteitä ovat esimerkiksi konferenssiesitelmät, julkaisemattomat opinnäytteet, sanomalehtiartikkelit ja oppimateriaalit. Näiden merkitsemistä valaisevat alla olevat esimerkit.

Esimerkiksi:

Aho, S. (2009). Luova yrittäjyys, Diapaketti 1. KYM-maisteriohjelma 22.–24.10.09, Seppo Aho alan yleisiä aineistoja hyödyntäen. Kulttuuriyrittäjyyden kansainvälinen maisteriohjelma, Lapin yliopisto/Kajaanin yliopistokeskus.

Juntunen, A. (2011). Tietoa matkailijalta toiselle: Matkailijat sosiaalisen median käyttäjinä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.

Kolme muskettisoturia hiovat yhteistyötään EU:ssa. (18.2.2004). *Helsingin Sanomat*, s. A 11.

Schultz, S. (28.12.2005). Calls made to strengthen state energy policies. *The Country Today*, s. 1A, 2A.

Taylor, P. (27.12.1993). Keyboard grief: Coping with computer-caused injuries. *Globe and Mail*, s. A1, A4.

Veijola, S. (1999). Tourism as a Violent Narrative? Epistemological and Methodological Inquiries. A paper presented at the Mobilities Colloquium, Gregynog, Wales 26–28 November 1999, organized by Centre for the Study of Spaces in Modernity.

Huomaa, että julkaisemattoman opinnäytteen nimeä ei kursivoida, ei myöskään konferenssissa pidetyn esitelmän nimeä. Sitä vastoin esimerkiksi sanomalehden nimi kursivoidaan. Sanomalehtiartikkeleista merkitään ilmestymispäivä ja sivunumero, tarvittaessa myös sivun kirjaintunnus.

Lisäohjeita ja esimerkkejä erityyppisten lähteiden merkitsemiseen löytyy tarkemmista APA-ohjeista (ks. alaluku 5.1).

7. YHTEENVETO

Yhteenvedojakso sisältää nimensä mukaisesti yhteenvedon kirjallisen tuotoksen sisällöstä. Yhteenvedossa ei yleensä enää tuoda esille uusia näkökulmia eikä varsinkaan uusia lähdeviittauksia. Kirjoitelman luonteesta riippuen otsikkona voi olla *yhteenvedon* sijaan *johtopäätökset* tms. On myös mahdollista kirjoittaa yhteenvedosta ja pohdinnasta erilliset lukunsa tai alalukunsa. Noudata kuitenkin aina mahdollisia erityisohjeita, joita lopetusjaksosta on annettu.

Tässä malliraportissa on siis esitetty keskeiset tekniset ohjeet erilaisten tutkimustekstien kirjoittamiseen. Teknisiin ohjeisiin perehtyminen ei todennäköisesti kuulu kaikkein inspiroivimpiin opiskelutehtäviin. Säästät kuitenkin huomattavasti aikaa ja vaivaa, kun opettelet alusta lähtien laatimaan tekstit teknisesti oikealla tavalla. Lisäksi huomaat varmasti itsekin, että ulkoasultaan siisti työ kohentaa tuntuvasti kirjoitelmasta muodostuvaa yleisvaikutelmaa. Kun olet laatinut muutaman kirjoitelman ohjeiden mukaisesti, ohjeiden noudattaminen alkaa sujua jo rutiininomaisesti. Toisaalta kaikkia yksityiskohtia ei tarvitse opetella ulkoa, vaan voit tarkistaa esimerkiksi lähdeviitteiden merkintätavat aina tarvittaessa.

LÄHTEET

Aho, S. (2009). Luova yrittäjyys, Diapaketti 1. KYM-maisteriohjelma 22.–24.10.09, Seppo Aho alan yleisiä aineistoja hyödyntäen. Kulttuuriyrittäjyyden kansainvälinen maisteriohjelma, Lapin yliopisto/Kajaanin yliopistokeskus.

Aho, S. & Ilola, H. (2004a). *Maaseudun elinvoimaisuus – nykyisyydestä aineksia tulevaisuuteen*. (Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja B, Tutkimusraportteja ja selvityksiä 1.) Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Aho, S. & Ilola, H. (2004b). *Maaseutu suomalaisten asenteissa, toiveissa ja kokemuksissa*. (Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja B, Tutkimusraportteja ja selvityksiä 2.) Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Bernstein, M. (2002). 10 tips on writing the living Web. A list apart: For people who make websites, 149. Haettu 16.10.2015 osoitteesta <http://www.alistapart.com/articles/writeliving>

Bodén, J. A. (1935). *I gråbenens spår till ishav och högfjäll*. Stockholm: Albert Bonnier.

Coles, T., Hall, C. M. & Duval, D. T. (2009). Postdisciplinary tourism. Teoksessa J. Tribe (toim.), *Philosophical issues in tourism* (s. 80–100). Bristol: Channel View Publications.

Dinhopl, A. & Gretzel, U. (2016). Selfie-taking as touristic looking. *Annals of Tourism Research* 57, 126–139. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.12.015>

Eade, J. (1992). Pilgrimage and tourism at Lourdes, France. *Annals of Tourism Research*, 19, 18–32. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(92\)90104-W](https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90104-W)

Haahti, A. & Yavas, U. (2004). A Multi-attribute approach to understanding image of a theme park: The case of SantaPark in Lapland. *European Business Review*, 16, 390–397.

Haanpää, M. (2004). Myytävänä joulun taikaa. *Kide*, 7/2004, 6–9.

- Haggett, P. (1965). *Locational analysis in human geography*. London: Edward Arnold.
- Hakkarainen, M. & Leskinen, T. (2001). *Kyliä tarinat – elämää Kurtakon, Venejärven ja Teurajärven kylissä*. (Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Oppivat kylät -projektin julkaisu 1/2001.) Rovaniemi.
- Harrison, B. & Papa, R. (2005). The development of an indigenous knowledge program in a New Zealand Maori-language immersion school. *Anthropology and Education Quarterly*, 36(1), 57–72. Haettu Academic Research Library -tietokannasta.
- Helfer, M. E., Kempe, R. S. & Krugman, R. D. (1997). *The battered child* (5. painos). Chicago: University of Chicago Press.
- Ilola, H. (1997). *Matkalla Petsamossa: Katsaus ”toisen Käsivarren” matkailuun*. (Lapin yliopiston matkailun julkaisuja B, Tutkimusraportteja ja selvityksiä 1.) Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.
- Juntunen, A. (2011). Tietoa matkailijalta toiselle: Matkailijat sosiaalisen median käyttäjinä. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.
- Kolme muskettisoturia hiovat yhteistyötään EU:ssa (18.2.2004). *Helsingin Sanomat*, s. A 11.
- Kuusikko, K. (1996). *Laiton Lappi, laiton Petsamo: Rikollisuus ja järjestysvalta Petsamossa 1921–1944*. (Studia Historica Septentrionalia 29. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys, Rovaniemi.) Jyväskylä: Gummerus.
- Kyöstiö, A. (2004). Suomen kirjastoautotoiminnan historia. Haettu 15.9.2015 osoitteesta <http://www.kirjastot.fi/fi-FI/kirjastoautot/kirjastoautohistoria/>
- Lahtinen, A. & Laitila, T. & Suttner, E. C. (1991). *Usko, toivo ja vallankumous: Kristinusko ja kirkot Neuvostoliitossa*. Helsinki: Otava.
- Lampio, E. & Hannikainen, L. (1921). *Petsamon opas: Kuvaus Petsamon luonnosta, asutuksesta, elinkeinoista ja historiallisista vaiheista sekä selostus matkareiteistä*. Helsinki: Otava.
- Lappi, Peräpohjola ja Petsamo* (1925). (Matkailijayhdistyksen matkakäsikirja XIV.) Helsinki: Frenckell.
- Lüthje, M. & Saari, R. (2018). Paikallisen ruoan matkailullinen vetovoima: Kirjallisuuskatsaus. *Matkailututkimus*, 14(1), 42–54. Haettu 10.8.2018 osoitteesta <https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/73028>
- Maher, P. T., Steel, G. & MacIntosh, A. (2003). Examining the experiences of tourists in Antarctica. *International Journal of Tourism Research*, 5, 59–67. <https://doi.org/10.1002/jtr.418>
- Mallikas, M. (tulossa). *Mallikirja*. Mallikaupunki: Mallikustantaja.
- Markkanen, E. (1987). Harvojen harrastuksesta kansan huviksi 1887–1987. Teoksessa S. Hirn & E. Markkanen (toim.), *Tuhansien järvien maa: Suomen matkailun historiaa. Osa II* (s. 147–375). Matkailun edistämiskeskus. Suomen Matkailuliitto. Jyväskylä: Gummerus.
- Mathieson, A. & Wall, G. (1982). *Tourism: Economic, physical and social impacts*. London: Longman.
- Mcrae, M. W. (toim.) (1993). *The literature of science: Perspectives on popular science writing*. Athens: University of Georgia Press.
- MEK (2001). *Rajahaastattelututkimus. Osa 9: Ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2000. 1.1.–31.12.2000*. (Matkailun edistämiskeskus A:113.) Helsinki.
- Morinis, A. (1992). Introduction: The territory of the anthropology of pilgrimage. Teoksessa A. Morinis (toim.), *Sacred journeys: The anthropology of pilgrimage* (s. 1–28). Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Mustakallio, J. (1883). *Matka Jäämeren rannalle kesällä 1882*. Kuopion uusi kirjapaino.
- New child vaccine gets funding boost. (2001). Haettu 10.1.2016 osoitteesta http://news.ninensn.com.au/health/story_13178.asp

- Olin, M. (1921). *Petsamon muistoja sekä kuvia niiltä main.* (Suomentanut Viljo Tolvanen.) Helsinki: Otava.
- Onnela, S. (1985). Lapin asutus- ja väestöhistoriaa 1600-luvun asutusplakaateista alkaen. Teoksessa *Lappi 4: Saamelaiden ja suomalaisten maa* (s. 235–261). Hämeenlinna: Karisto.
- Paavolainen, O. (1990). Petsamon lentolinja. Teoksessa E. Paasilinna (toim.), *Matkoja vanhassa Suomessa: Matkakuvauksia Elias Lönnrotista Urho Kekkoseen* (s. 386–393). Helsinki: Otava. (Alkuperäisjulkaisu 1940.)
- Pohjanpalo, J. (toim.) (1970) *Eilispäivän Petsamo*. Porvoo: WSOY.
- Rantala, O. (2010). Tourist practices in the forest. *Annals of Tourism Research*, 37, 249–264. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.09.003>
- Schultz, S. (28.12.2005). Calls made to strengthen state energy policies. *The Country Today*, s. 1A, 2A.
- Selänniemi, T. (1994). *Pakettimatka pyhään paikkaan: Suomalaisturistit Ateenassa*. (Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 25.)
- Statistics New Zealand (2007). New Zealand in profile 2007. Haettu 8.8.2013 osoitteesta <http://www.stats.govt.nz>
- Stewart, E., Iloa, H. & Lüthje, M. (2014). Digitalisoitunut matkavalokuvaus – tirkistelyä vai toisen aitoa kohtaamista? *Kulttuurintutkimus*, 31(1), 14–27.
- Suomen ensimmäisen gondoli-hissin ja maailman cup -vaatimukset täyttävän rinteen rakentaminen on käynnistynyt Levillä. Haettu 2.2.2016 osoitteesta <http://www.levi.fi/levinhissit>
- Suomenmaa IX.2: Oulun lääni. Pohjoisosa. Maantieteellis-taloudellinen ja historiallinen tietokirja.* (1931). Porvoo: WSOY.
- Taylor, P. (27.12.1993). Keyboard grief: Coping with computer-caused injuries. *Globe and Mail*, s. A1, A4.
- Tilastokeskus (2001). *Suomen tilastollinen vuosikirja 2001*. Helsinki.
- Tilastokeskus (2014). Majoitustilasto/Saapuneet vieraat ja yöpymiset kaikissa majoitusliikkeissä. Haettu 9.3.2016 osoitteesta http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp
- Tyrväinen, L. (1999). *Monetary valuation of urban forest amenities in Finland*. (Academic dissertation. Finnish Forest Research Institute, Research papers 739.) Vantaa.
- van der Duim, R., Ren, C. & Jóhannesson, G. T. (2017). ANT: A decade of interfering with tourism. *Annals of Tourism Research*, 64, 139–149. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2017.03.006>
- Vauramo-Rankka, S. (1994). Pyhiinvaellusmatkan vaivat ja riemut. *Paimen-Sanomat*, 1/1994, s. 6–7.
- Veijola, S. (1999). Tourism as a Violent Narrative? Epistemological and Methodological Inquiries. A paper presented at the Mobilities Colloquium, Gregynog, Wales 26–28 November 1999, organized by Centre for the Study of Spaces in Modernity.
- Veijola, S. (2006). Heimat tourism in the countryside: Paradoxical sojourns to self and place. Teoksessa C. Minca & T. Oakes (toim.), *Travels in paradox: Remapping tourism* (s. 77–95). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

LIITE 1. Ohjeiden tausta

Tämän ohjeistuksen ensimmäinen versio on laadittu syksyllä 2011, ja ohjeistusta on tämän jälkeen päivitetty vuosittain. Lähdeviitteiden merkitsemisen ja lähdeluettelon laatimisen perustana olevaa APA-tyyliä koskeva ohjeistus on laadittu käyttäen apuna alaluvussa 5.1 mainittuja verkkolähteitä.

Ohjeistuksen on laatinut ja sitä on päivittänyt tutkija Heli Ilola. Laadinnassa ja päivityksissä on höydynnetty matkailututkimuksen oppiaineen muulta henkilöstöltä saatuja kommentteja. Jos huomaat ohjeissa puutteita, virheitä tai vaikeaselkoisia kohtia tai jos mieleesi tulee parannusehdotuksia, ilmoita niistä: heli.ilola@ulapland.fi. Kehittämisehdotukset ja korjaukset voidaan huomioida ohjeistuksen tulevissa versioissa.

LIITE 2. Ohjeita liitteiden käytöstä

Liitteeksi sijoitetaan sellainen aineisto, joka antaa lisätietoa tutkimuskohteesta tai tutkimusprosessista mutta jota ei ole tarkoituksenmukaista sijoittaa osaksi varsinaista tekstiä. Liitteet otsikoidaan ja numeroidaan siinä järjestyksessä kuin niihin viitataan tekstissä. Ne merkitään myös sisällysluetteloon.

Tyypillisiä liitteitä ovat esimerkiksi kyselylomakkeet ja niiden saatekirjeet, tilastoaineistot, esitteet sekä taulukot ja kuvat. Taulukoita ja kuvia voi sijoittaa myös osaksi tekstiä, joten on aina tapauskohtaisesti harkittava, sopiiko aineisto paremmin liitteeksi. Jos kuva tai taulukko pikemminkin häiritsee kuin auttaa kirjoitelman varsinaisen juonen ymmärtämistä, se kannattaa sijoittaa liitteeksi.

Pyri saamaan liiteaineisto osaksi tekstitiedostoa käyttäen tarpeen mukaan apuna esimerkiksi skannausta. Jos joudut käyttämään erillisiä liitteitä, esimerkiksi painettuja esitteitä, merkitse niihinkin selvästi, mihin työhön ne liittyvät ja mikä liite on kyseessä (liitteen otsikko ja mahdollinen numero). Näin erillinen liite löytää takaisin omalle paikalleen, vaikka se eksyisikin tilapäisesti omille teilleen. Muista merkitä myös nämä mahdolliset erilliset liitteet sisällysluetteloon.